

Konsekvenser ved skolelukninger i landdistrikter

Resumé

- Skolerne lukker i områder med faldende elevtal
- Skolelukninger medfører befolkningstilbagegang, hvis der ikke er en anden skole i nærheden (5 km)
- Etableringen af friskoler kan ikke standse befolkningstilbagegangen
- Skolelukninger gør det sværere at tiltrække og fastholde børnefamilier
- Skolelukninger giver et fald i huspriserne
- Skolen er vigtig, men foreningslivet er den stærkeste lim i et lokalsamfund
- Skoler med under 200 elever får topplaceringer i trivsel
- Skolelukninger har en negativ effekt på elevernes præstationer på kort sigt
- Store skoler styrker elevernes faglighed, men i begrænset omfang
- Udgiften pr. elev nedbringes ikke på kort sigt
- Stordriftsfordele – men kan gevinsten realiseres?

Indledning

Skolerne fremhæves ofte som en vigtig institution i et lokalsamfund. I perioden 2007-2012 har 75 ud af 98 kommuner ændret én eller flere skoler, hvoraf hovedparten af ændringerne har været reduceringer enten ved nedlæggelse eller sammenlægning. I Ringkøbing-Skjern Kommune er antallet af skoler blevet reduceret med fem. Kun seks kommuner har i denne periode øget antallet af folkeskoler (CEPOS, 2013: 12, 28).

Dette notat er en gennemgang af den videnskabelige litteratur på området, hvor vi vil forsøge at besvare følgende spørgsmål: Hvad er årsagerne til skolelukningerne? Hvad betyder skolelukningerne for lokalsamfundet? Hvad betyder skolelukningerne for elevernes trivsel og faglighed? Hvordan påvirker skolelukningerne kommunens økonomi? Endeligt vil litteraturen blive sammenholdt med erfaringerne fra skolelukningerne i Ringkøbing-Skjern Kommune i perioden 2008-2014 med fokus på befolkningsudviklingen.

Hvad er årsagerne til skolelukninger?

Skolerne lukker i områder med faldende elevtal

En undersøgelse foretaget af Teknologisk Institut (2008: 3) ser på skolelukninger fra 1990 og frem. Teknologisk Institut viser, at landdistriktsskolerne har faldende elevtal i årene forud for skolelukningen, hvor kommunerne vælger at lukke skoler i de områder, der allerede er præget af en negativ udvikling. Teknologisk Instituts konkluderer, at det ikke kan påvises, at befolkningsudviklingen påvirkes negativt af en skolelukning, men at den negative befolkningsudvikling finder sted i landdistrikterne, uanset om der er en skole eller ej. Skolelukningerne ses derfor som resultatet af en befolkningstilbagegang snarere end årsagen dertil.

I 2012 undersøger KORA skolelukningerne i de danske folkeskoler i perioden 2004-2011 og når frem til samme konklusion som Teknologisk Institut (2008). KORA finder nemlig, at elevtætheden – målt som antallet og udviklingen i 6-16 årige pr. m² – har en betydning for, hvorvidt skolestrukturen i en kommune er forandret eller ej. I samme ombæring tester og afviser KORA, at kommunens status som fortsætter- eller sammenlægningskommune i forbindelse med strukturreformen skulle have en isoleret effekt for de efterfølgende skolelukninger. Martin Bækgaard (2010: 28) har også testet denne sammenhæng og finder heller ikke, at sammenlægningskommuner i højere grad end fortsætterkommuner skulle forsøge at opnå stordriftsfordele gennem skolelukninger.

Hvad betyder skolelukninger for lokalsamfundet?

Skolelukninger medfører befolkningstilbagegang, hvis der ikke er en anden skole i nærheden (5 km)

Center for Landdistriktsforskning på Syddansk Universitet (2016: 5-6) har gjort sig en række erfaringer på baggrund af Tønder Kommunes skolelukninger. De påviser, at seks ud af syv sogne med skolelukninger oplever en øget befolkningstilbagegang som følge af skolelukningerne fra 2010-2015. De tester også, hvad man statistisk kunne forvente af befolkningsudviklingen i sognene, hvis skolen ikke var blevet lukket, og her finder de, at skolelukningerne har haft en negativ udvikling på befolkningstallet.

Teknologisk Institut (2008: 6, 36-37) skelner i deres rapport mellem a) skolelukninger, hvor der findes en alternativ skole inden for fem kilometer og b) skolelukninger uden et alternativ. Rapporten viser, at befolkningsudviklingen er negativ i områder, hvor der er lukkede skoler uden en alternativ skole i nærheden, særligt inden for skolelukningen. Omvendt har områder, hvor der fortsat eksisterer skoler, haft en positiv befolkningsudvikling efter skolelukningen. I områder, hvor den lukkede skole erstattes med en friskole, ses en moderat negativ befolkningsudvikling frem mod skolelukningen, hvorefter befolkningsudviklingen er negativ de første to år efter skolelukningen.

Opsamlende er der kun få studier, der undersøger betydningen af skolelukninger for befolkningsudviklingen. Det tyder dog på, at skolelukninger i udgangspunktet har en negativ betydning for befolkningstallet i et lokalområde, medmindre at der er en anden skole i nærheden.

Skolelukninger gør det sværere at tiltrække og fastholde børnefamilier

Ifølge Teknologisk Institut (2008: 8, 37-38) falder antallet af børnefamilier både før og efter skolelukningerne. Tilbagegangen sker dog særligt i de første to år i de lokalområder, hvor en skole lukkes uden et alternativ. Generelt falder antallet af børnefamilier mere i områder, hvor skoler lukker uden et alternativ, mens antallet af børnefamilier stiger i de områder, hvor skolen lukkes med et alternativ. Forekomsten af en skole har således betydning for børnefamiliernes valg af bopæl.

Teknologisk Institut har interviewet cirka 2000 forældre, hvor 87 % af forældrene i landdistrikterne svarer, at de ville blive boende, selvom barnets skole lukkede. En mulig forklaring kan være, at forældrene er villige til at acceptere en længere transporttid. Undersøgelsen fra 2008 viser, at 73 % af forældrene fra landområder har under 10 minutters transporttid til barnets skole, hvor andelen på landsplan er 80 %¹. Dertil kommer, at 44 % af forældrene fra landområderne vil acceptere en transporttid på 21 minutter eller derover, hvor andelen på landsplan er 33 % (Teknologisk Institut, 2008: 5, 57). Forældre fra landområder er altså villige til at have en længere transporttid til barnets skole end gennemsnittet.

Skolelukninger giver et fald i huspriserne

Huspriserne falder mere i områder, hvor der er lukket skoler uden et alternativ end i områder, hvor der fortsat eksisterer skoler. Efter en skolelukning uden et alternativ, falder huspriserne mest inden for de første tre år og aftager over tid (Teknologisk Institut, 2008: 7). Disse resultater understøttes af resultaterne fra en spørgeskemaundersøgelse blandt 49 ejendomsmæglere fra Danbolig, hvor 76 % af de adspurgte mener, at skolelukninger betyder et prisfald for kvarterets huspriser (Marott, 2015).

Etableringen af friskoler kan ikke standse befolkningstilbagegangen

Teknologisk Institut (2008: 5) viser, at etableringen af friskoler i landdistrikterne ikke bremser den negative befolkningsudvikling. Således oplever lokalområder, hvor der efter skolelukningen er etableret friskoler, også en befolkningstilbagegang. Befolkningsudviklingen har været mest negativ i de områder, hvor den lukkede skole er blevet erstattet med en friskole. Det taler imod, at det er skolelukningerne, der har accelereret den negative udvikling.

Borgerne opfatter det positivt, hvis skolens bygninger bruges til noget efter lukningen, hvad enten det er i form af en ny skole eller som et aktiv for foreningslivet – men som sagt findes der ikke statistisk belæg for, at åbningen af en privat- eller friskole har en positiv betydning for lokalsamfundet (Teknologisk Institut, 2008).

Teknologisk Institut (2008:12) fremhæver fordele og ulemper ved oprettelsen af friskoler som erstatning for den lukkede folkeskole. Blandt fordelene kan nævnes, at oprettelsen af en friskole kan styrke det lokale liv i området. En ulempe kan være, at der opretholdes en skolestruktur med flere mindre skoler i området, der konkurrerer om elevgrundlaget, eller at kommunen ikke realiserer den tilsigtede besparelse ved skolelukningen, fordi kommunen skal give tilskud til friskolerne.

DR (2016) beskriver, at borgerne i lokalområdet kan føle sig nødsaget til at oprette en friskole, når folkeskolen lukker uden et alternativ. Udviklingen bekymrer formand for Frie Skolers Lærerforening,

---

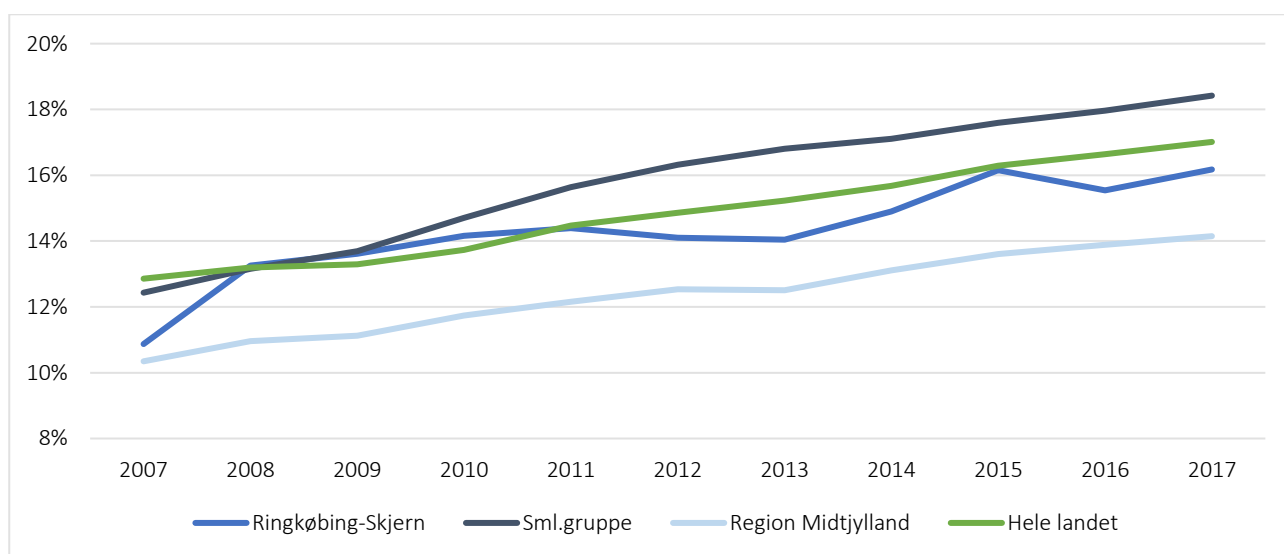
¹ Undersøgelsen er fra 2008, hvorfor den gennemsnitlige transporttid til skole sandsynligvis er steget som følge af skolelukningerne efter strukturreformen.

som understreger, at det aldrig har været meningen, at frie skoler skulle stå i stedet for folkeskolen. I stedet skal friskolerne være et værdimæssigt båret alternativ til folkeskolen.

CEPOS viser, at andelen af privatskoleelever i perioden 2007-2012 er vokset mere i kommuner med skolelukninger end kommuner uden skolelukninger (CEPOS, 2013: 7). Tal fra Danmarks Statistik (2017) viser, at antallet af børn på fri- og privatskoler i perioden 2007-2017 er steget med 28 % på landsplan, mens antallet af børn i folkeskolen i samme periode er faldet med 7 %.

Det er en generel tendens, at andelen af privatskoleelever er stigende, hvilket er tilfældet både på landsplan, i Region Midt og i sammenligningsgruppen. Af figur 1 ses, at Ringkøbing-Skjern Kommune følger landsgennemsnittet, men ligger under gennemsnittet i sammenligningsgruppen. I 2007 gik 10,9 % af eleverne i Ringkøbing-Skjern Kommune på en privatskole, og denne andel er steget til 16,2 % i 2017.

Figur 1: Udviklingen i andelen af privatskoleelever, 2007-2017.

Kilde: Danmarks Statistik pba. sammenligningsgrupperne fra ECO-nøgletal.

Note: Sammenligningsgruppen dækker over følgende: Hedensted, Holbæk, Lemvig, Nyborg, Svendborg, Syddjurs, Tønder og Viborg Kommuner.

Skolen er vigtig, men foreningslivet er den stærkeste lim i et lokalsamfund

Center for Landdistriktsforskning på Syddansk Universitet (2016: 5-6) peger på, at den sociale sammenhængskraft i et lokalsamfund udfordres, når skolen lukker.

Et kvalitativt casestudie fra Vesthimmerlands Kommune (Lolle, 2014) konkluderer, at selvom skolen er et vigtigt mødested i et lokalsamfund, så at det i højere grad foreningslivet, der kan tilskrives overlevelsen lokalsamfundet – uanset om der har været en skolelukning eller ej. Dette er i tråd med Teknologisk Institut (2008), der konkluderer, at lokalsamfundets egne kulturelle ressourcer, identitet og sociale sammenhold har stor indvirkning på, hvordan lokalsamfundet klarer sig efter skolelukningen.

Egelund og Laustsen (2006) har udledt tre forskellige typer af lokalsamfund, som opfatter og reagerer vidt forskelligt på skolelukningerne:

1. Levende landsbysamfund nær større byer med et aktivt foreningsliv, hvor skolelukningen typisk betyder, at der oprettes en friskole
2. Døende landsbysamfund i randområder med en overvægt af ældre beboere og personer på overførselsindkomst, hvor skolelukningen ses som et dødsstød for byen
3. Det lille ø-samfund, der er stærkt afhængigt af turisme. Her opfattes skolelukningen som et dødsstød og samtidig som et naturlig konsekvens af affolkning.

Hvilken betydning har skolelukninger på elevernes trivsel og faglighed?

Skoler med under 200 elever får topplaceringer i trivsel

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har i 2015 foretaget en trivselsundersøgelse blandt cirka 470.000 elever fra 4. til 9. klasse fra alle 1.238 folkeskoler i Danmark. Undersøgelsen viser, at de mindste folkeskoler med under 200 elever samlet set får topplaceringer, når det gælder faglig trivsel (dækker over elevens vurdering af undervisningen, fx af egen kapabilitet og mulighed for at få hjælp af læreren), elevernes medbestemmelse, de fysiske rammer på skolerne samt ro og orden. Folkeskoler med over 800 elever scorer højest i forhold til social trivsel, hvor folkeskoler med under 200 elever er næstbedst (Ugebrevet A4, 2015; Syddansk Universitet, 2016).

Store skoler styrker elevernes faglighed, men i begrænset omfang

En metaanalyse fra KREVI (2010: 2) har set på, om skolernes størrelse har indflydelse på den faglige kvalitet. Konklusionen er, at der er kvalitative stordriftsfordele på skoleområdet, men sammenlignet med andre faktorer har skolestørrelsen en begrænset betydning for elevernes faglige kunnen. KREVI skriver: *"Fem ud af syv undersøgelser, der analyserer skolestørrelsens betydning, har den samme forsigtige konklusion, nemlig at store skoler synes at styrke elevernes faglige udbytte og de faglige forhold for lærerne, men at der er tale om en begrænset betydning, da andre forhold er vigtigere i forhold til at påvirke den faglige kvalitet"*. Blandt andre forhold med større betydning end skolestørrelse nævner KREVI fx elevens baggrund.

VIVE (2018) evaluerer den nye skolestruktur i Ballerup Kommune, som har samlet skolerne i distriktsskoler. Her finder de, at *"skolesammenlægningen har styrket fagligheden, men der efterspørges større mulighed for at træffe fagligt og økonomisk bæredygtige beslutninger lokalt"*.

Skolelukninger har en negativ effekt på elevernes præstationer på kort sigt

Beuchert m.fl. (2016) har lavet et effektstudie, som med udgangspunkt i skoleændringerne i 2010-2011 undersøger effekten af skolesammenlægningerne på elevernes faglige præstationer i op til fire år efter.

Skoleændringerne har en negativ effekt på elevernes præstationer på kort sigt, men effekten aftager over tid. Elever, der fysisk skal skifte skole, oplever det største fald. Beuchert m.fl. foreslår, at det kan skyldes, at elever, der skal skifte skole, oplever en større omvæltning i deres fysiske læringsmiljø sammenlignet med elever, der efter sammenlægningen fortsætter på deres gamle skole.

Elever fra skoler med mindre end 150 elever oplever det største fald i præstationer, hvilket også kan hænge sammen med, at det er denne gruppe, der udsættes for de største omvæltninger i læringsmiljøet, fordi eleverne udover at skifte skole også kommer på en større skole, end de er vant til.

Hvordan påvirker skolelukninger kommunernes økonomi?

Udgiften pr. elev nedbringes ikke på kort sigt

CEPOS' (2013: 7) foreløbige opfølgning på strukturforandringerne på skoleområdet viser, at udgifterne pr. elev er vokset væsentligt mere i kommuner med skolelukninger sammenlignet med kommuner uden skolelukninger. CEPOS konkluderer på den baggrund, at skolelukninger på kort sigt ikke har bidraget til en nedbringe udgiften pr. elev.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2017: 5) viser, at antallet af folkeskoler er faldet med 19 % i perioden 2007-2017, mens antallet af fri- og privatskoler er steget med 11 %.

Tal fra Dansk Friskoleforening viser, at udgifterne pr. elev i folkeskolen gennemsnitligt er ca. 65.000 kr. (ekskl. specialskoler). Statstilskuddet pr. elev i de frie grundskoler er i gennemsnit 46.247 kr. (2017). Det overordnede princip er, at staten yder tilskud svarende til 75 % af udgifterne i folkeskolen. Kommunerne modtager bloktilskud pr. skolesøgende barn af staten. Kommunerne skulle i 2016 tilbagebetale 89 % af tilskuddet pr. skolesøgende barn svarende til 36.115 kr. pr. elev (Dansk Friskoleforening).

Tabel 1 viser udgifterne til folkeskoler pr. 6-16 årig. Ringkøbing-Skjern Kommune har et lavere udgiftsniveau til folkeskoler end både sammenligningsgruppen, som består af 11 kommuner, samt gennemsnittet for Region Midtjylland og hele landet. Statstilskuddet til elever på fri- og privatskoler takseres efter landsgennemsnitlige udgifter pr. folkeskoleelev, og derfor vil en kommune som Ringkøbing-Skjern, der har lavere udgifter pr. folkeskoleelev end landsgennemsnittet, opleve, at udgifterne til elever på fri- og privatskoler vil være relativt højere sammenlignet med kommuner, der har udgifter tættere på eller højere end landsgennemsnittet.

Tabel 1: Udgifter til folkeskoler pr. 6-16 årig i kr.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ringkøbing-Skjern Kommune	35.434	35.732	39.010	40.498	42.475	43.940
Sml.-gruppen	41.193	40.265	43.932	45.568	46.643	47.231
Region Midtjylland	43.037	41.947	45.475	47.495	47.786	48.567
Hele landet	43.217	42.682	45.841	47.559	47.884	48.587

Kilde: ECO-nøgletal, VIVE.

Note: Udgifterne til folkeskoler kr. 6-16 årig på funktion 03.20.01 er eksklusiv udgifter til: Fællesudgifter til kommunens samlede skolevæsen, Syge- og hjemmeunderv., Pædagogisk psyk. rådg., Befordring af elever i grundskolen, Specialundervisning i reg. tilbud, Kommunale specialskoler, Efter- og videreudd. i folkeskolen, Bidrag til statslige og private skoler, Efterskoler og ungd. kostskoler, Ungdommens Uddannelsesvejledning, Idrætsfaciliteter for børn og unge, Ungdomsskolevirksomhed, Pasning. Sammenligningsgruppen dækker over følgende: Hedensted, Holbæk, Lemvig, Nyborg, Svendborg, Syddjurs, Tønder og Viborg Kommuner.

Stordriftsfordele – er gevinstrealiseringen mulig?

Metaanalysen fra KREVI (2010) viser, at der kan være økonomiske stordriftsfordele i at nedlægge de mindste skoler. De danske og norske studier, der indgår i analysen, fokuserer alle på driftsudgifterne. Derfor kan stordriftsfordelene være undervurderede, da der ifølge teorien om stordrift også kan opnås besparelser på anlæg.

Ifølge Per Nikolaj Bukh, professor ved Institut for Økonomi & Ledelse ved Aalborg Universitet, bør kommunerne se besparelserne i et bredere perspektiv, hvor det ikke kun gælder om at se på udgifter til ledernes lønninger, administration og bygninger. Ifølge Bukh sker den egentlige besparelse ved at reducere undervisningskapaciteten, hvilket kan gøres ved at mindske antallet af klasser, hvortil den primære udgift er lærernes lønninger. En kommune kan typisk spare omkring 700.000 kr. pr. klasse, der ikke skal undervises².

KREVI fremhæver, at to faktorer kan begrænse stordriftsfordelene ved skolelukninger: 1) Hvis elevernes transporttid øges, hvilket alt andet lige vil betyde øgede udgifter til transport og 2) hvis der åbnes en privatskole i stedet for, vil det ikke være muligt at opnå fuld gevinstrealisering af skolelukningen.

Konsekvenser af skolelukninger i Ringkøbing-Skjern Kommune

I perioden 2007-2012 er antallet af folkeskoler i Ringkøbing-Skjern Kommune blevet reduceret med fem skoler.

Tal fra Folketinget (2018) viser, at der i Ringkøbing-Skjern Kommune er blevet nedlagt syv skoler efter strukturreformen, hvoraf to af skolelukningerne er sket i forbindelse med en skolesammenlægning. Følgende skoler er nedlagt:

Tabel 2: Oversigt over skoleændringer i Ringkøbing-Skjern Kommune efter strukturreformen.

Årstal	Skole	Sogn	Bemærkning	Befolkningsudvikling efter skolelukning
2008	Børnernes Hus, Grønbjerg	Nørre Omme Sogn	Oprettet friskole	Negativ
2008	Herborg Skole	Herborg Sogn	Oprettet friskole	Stabiliseret
2008	Hoven Skole	Hoven Sogn	Oprettet friskole	Negativ
2008	Nr. Vium Skole	Nørre Vium Sogn	Nedlagt i forbindelse med fusion med Troldhede skole	Negativ
2010	Rindum Skole	Rindum Sogn	Ringkøbing og Rindum skole lægges sammen til en ny Ringkøbing skole i Rindum	Positiv
2014	Stadil/Vedersø Skole	Stadil Sogn Vedersø Sogn	Oprettet friskole	Negativ
2014	Bækgårdsskolen (specialskole)			

Kilde: Folketinget, 2018.

² Per Nikolaj Bukh kommer frem til dette resultat ved at beregne udgiften per klasse, der skal undervises. Et groft mål for udgiften per klasse fås ved at dividere de decentrale nettodriftsudgifter til folkeskolen (dvs. uden bygninger, administration og ledernes lønninger) med antallet af klasser i kommunen.

I de fire byer, hvor der er nedlagt folkeskoler uden en sammenlægning med en anden skole, er der i alle fire tilfælde oprettet en friskole. Der er i dag 10 fri-/privatskoler i Ringkøbing-Skjern Kommune (Undervisningsministeriet, 2018).

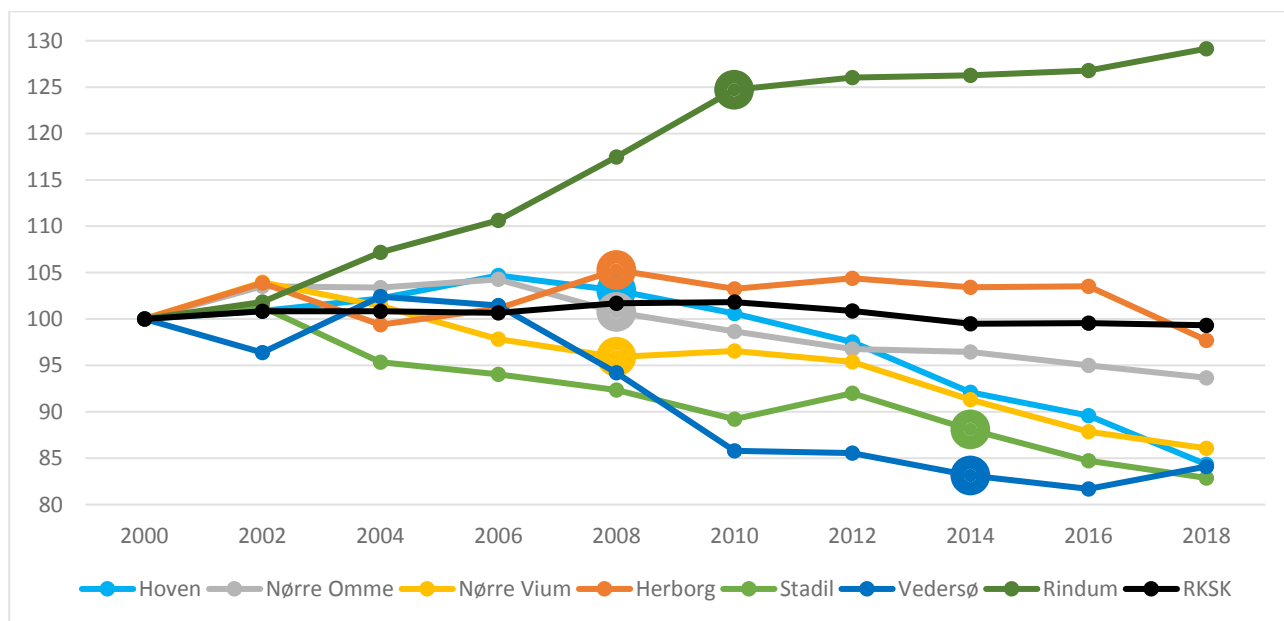
Det betyder også, at vi strengt taget ikke kan tale om befolkningsudviklingen i Ringkøbing-Skjern Kommune som et resultat af *skolelukninger*, men i stedet som *skolelukninger med overgang til en anden skoleform*.

Befolkningsudvikling i Ringkøbing-Skjern Kommune i forbindelse med tidligere skolelukninger

Figur 2 viser den indekserede befolkningsudvikling i de sogne, der har været berørt af skolelukninger. Her kan vi se, at befolkningstallet i hele Ringkøbing-Skjern Kommune var let stigende i 00'erne efterfulgt af et fald fra 2010-2014 og har siden da været stagnerende.

Anderledes ser det ud med befolkningsudviklingen i de sogne, hvor der i perioden 2008-2014 er blevet lukket en skole. Fra den eksisterende litteratur (Teknologisk Institut, 2008; KORA, 2012) ved vi nu, at skolelukning typisk forekommer, fordi elevgrundlaget er blevet for lille – der har altså været et faldende elevtal frem til skolelukningen. Når vi sammenholder denne viden med figur 2 fra Ringkøbing-Skjern Kommune var der da også tale om en generel befolkningstilbagegang i en årrække forud for skolelukningen i Nørre Vium og Stadil-Vedersø. Mindre entydigt ser det ud i Hoven og Nørre Omme, som oplevede en moderat fremgang frem mod skolelukningen, men derefter har oplevet en markant tilbagegang. Herborg og Rindum har som de eneste stabiliseret befolkningstallet efter skolelukningen. Bemærk at Rindum skiller sig ud ved at have en markant positiv befolkningsudvikling i årene 2000-2010 (+24,7 %). Rindum kan ikke sammenlignes med skolelukningerne i de mindre bysamfund, fordi 1) Rindum er en del af Ringkøbing og 2) den nye Ringkøbing skole ligger i Rindum.

Figur 2: Befolkningsudvikling fra 2010-2018 (indeks 100 = 2000) i sogne med skolelukninger.

Kilde: Danmarks Statistik (ID=BEF4B, KM5, FOLK1A).

Note: Året for skolelukningen er fremhævet med de store prikker. Af grafen fremgår alene sogne, hvor der er sket lukninger af normalskoler, hvorfor specialskolen Bækgårdsskolen ikke er med.

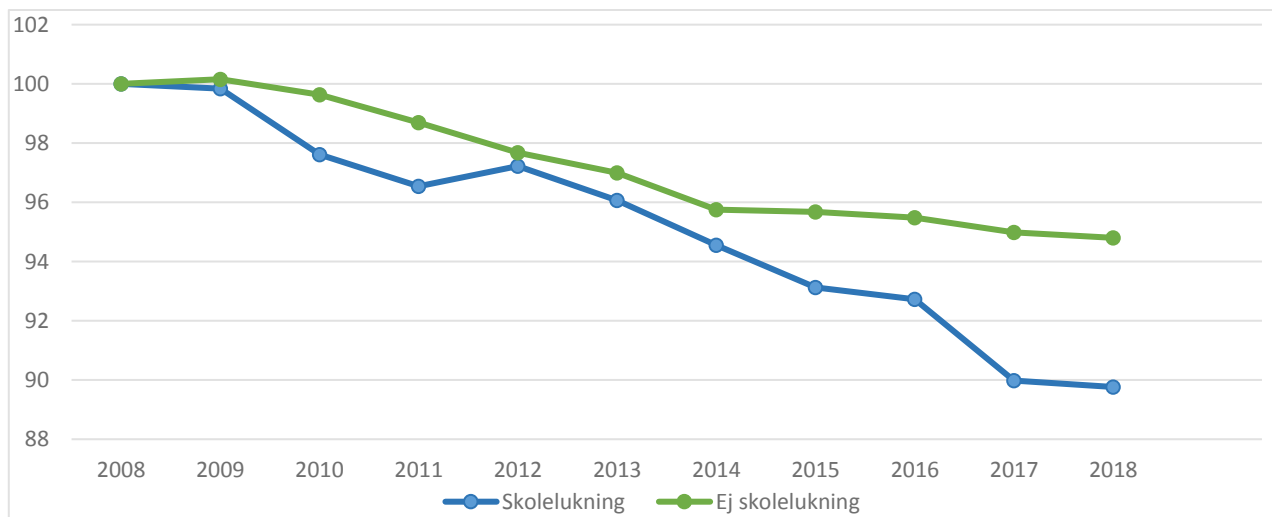
Samlet set er der altså to ud af seks skolelukninger – Hoven og Nørre Omme – hvor befolkningsudviklingen gik fra positiv til negativ omkring tidspunktet for skolelukningerne. Men hvordan ved vi, om det faldende befolkningstal i de andre sogne er et resultat af skolelukninger eller om det var krisen, der gav urbaniseringen et ekstra skub? Det ved vi heller ikke med sikkerhed ud fra skolelukningerne her i kommunen, da krisen og skolelukninger i 2008 indtræffer på samme tidspunkt, hvorfor det ikke er muligt at isolere betydningen af skolelukningerne.

Der er dog to indikationer på, at det faldende befolkningstal *ikke* skyldes skolelukningerne: 1) Skolen i Stadil-Vedersø blev først lukket i 2014, men her faldt befolkningstallet også i perioden 2008-2014 og 2) der er stadig et skoletilbud i områderne berørt af skolelukninger, fordi resultatet af skolelukninger i Ringkøbing-Skjern Kommune indtil videre har været enten skolesammenlægninger eller oprettelse af friskoler. Som fremført ovenfor er det derfor mest reelt at tale om befolkningsudviklingen som et resultat af *skolelukninger med overgang til en anden skoleform*.

I nedenstående figur 3 har vi sammenlignet sognene berørt af skolelukninger med alle andre sogne i perioden 2008-2018. Dog er Ringkøbing, Skjern, Tarm og Videbæk taget ud af analysen for at fokusere på lokalsamfundene. Derfor er Rindum som en del af Ringkøbing ikke med i figur 3.

Figur 3 viser, at alle sogne med skolelukninger under ét har oplevet en negativ befolkningsudvikling siden 2008. Der er dog en klar til tendens til, at sogne med skolelukninger har oplevet det største fald. Over de seneste 10 år er antallet af borgere faldet med 10 % i sogne med skolelukninger, mens faldet er halvt så stort i sogne uden skolelukninger, hvor antallet af borgere er faldet med 5 % i perioden.

Figur 3: Befolkningsudviklingen fra 2008-2018 (indeks 100 = 2008) i sogne med og uden skolelukninger, dog uden sognene i Ringkøbing, Skjern, Videbæk og Tarm.

Kilde: Egen tilblivelse pba. Danmarks Statistik (ID=KM5).

Note: Uden Rindum Skole (i hovedby) og Bækgårdsskolen (specialskole). Hvide Sande som hovedby burde at være taget ud, men er alligevel med, fordi det nuværende Hvide Sande sogn ikke kan isoleres fra det gamle Holmslands Klit sogn.

Forskningen om skolelukninger sammenholdt med data fra Ringkøbing-Skjern

I dette notat har vi gennemgået en række studier af skolelukninger, hvor vi blandt andet så, at skolerne lukkes grundet et faldende elevtal. Når skolerne lukker, falder befolkningstallet - særligt på kort sigt. Af figur 3 ser vi da også, at der særligt i årene efter de fire skolelukninger i 2008 opstår et gab i befolkningstallet, der dog næsten lukkes i 2012-2014 for derefter at øges fra 2014, hvor der igen er en skolelukning.

I notatet har vi også inddraget studier af, hvad det betyder for et lokalområde, hvis der oprettes en friskole på den lukkede skole. Her peger forskningen på, at oprettelsen af en friskole ikke kan bremse det faldende befolkningstal. Denne sammenhæng har vi dog ikke mulighed for at teste direkte, da der i Ringkøbing-Skjern Kommune alene har været skolelukninger, hvor skolen er blevet omdannet til en friskole. Således er der ikke noget grundlag for at sammenligne skolelukninger med og uden oprettelse af en friskole. Når vi ser på gabet mellem sogne med og uden skolelukninger fra 2008-2018, så tyder det dog på, at friskolerne ikke har bremset udviklingen i Ringkøbing-Skjern Kommune.

Anbefalinger til at tilpasse skolestrukturere

Teknologisk Institut (2008: 9-13) har udarbejdet en række anbefalinger til kommunerne i forbindelse med at tilpasse skolestrukturere til landdistriktsområderne. Disse er følgende:

1. Koncentration af indskolingsklasser og overbygning på bestemte skoler
2. Sammenlægning af flere klassetrin på samme skole
3. Fælles administrativ ledelse af flere skoler
4. Støtteforanstaltninger for skoler med faldende elevtal
5. Organisere transport, som bringer børnene tidligt hjem til lokalområdet igen
6. Støtte fastholdelse af daginstitutionstilbud
7. Støtte lokale foreningers fortsatte adgang til fysiske faciliteter
8. Støtte forældres eventuelle bestræbelser på at oprette en friskole
9. Udnytte mulighederne for at etablere nye institutioner i den tidligere skoles lokaler

Litteraturliste

- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2017). "Over 200 skoler er lukket de seneste 11 år", https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_over-200-folkeskoler-er-lukket-de-seneste-11-aar.pdf
- Bækgaard, Martin (2010). "Skolelukninger i Kommunalreformens skygge? En analyse af Kommunalreformens policy-konsekvenser", Politik, bind 13, nr. 3., <https://tidsskrift.dk/politik/article/view/27456/24179>
- Beuchert m.fl., Louise Voldby (2016). "The short-term effects of school consolidation on student achievement: evidence and disruption?", <http://ftp.iza.org/dp10195.pdf>
- Center for Landdistriktsforskning, Syddansk Universitet (2016). "Skolelukninger på landet: En undersøgelse af skolelukningsforløb i Tønder Kommune 2010-2011, samt lukningernes konsekvenser for de berørte lokalsamfund", https://www.sdu.dk/da/om_sdu/institutter_centre/c_clf_centerlanddistriktsforskning/nyheder_fra_clf/skolelukninger
- CEPOS (2013). "De foreløbige erfaringer fra kommunernes skolelukninger", https://www.cepos.dk/sites/cepos.dk/files/media/documents/arbejdsrapporter/arbejdsrapport_21/arbejdsrapport_21_de_foreloebige_erfaringer_fra_kommunernes_skolelukninger_maj13.pdf
- Danmarks Statistik (2017). "Forældre vælger privatskole på grund af ry, værdigrundlag og fagligt niveau – samt utilfredsheden med folkeskolen", <https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2017/2017-06-13-Foraeldre-vaelger-privatskole-paa-grund-af-ry-vaerdigrundlag-og-fagligt-niveau>
- Dansk Friskoleforening. "Fakta og myter om folkeskolen", <https://www.friskoler.dk/hvad-er-en-friskole/fakta-og-myter-om-friskoler/>
- DR (2016). "Lærerformand: For mange åbner friskoler, når folkeskolen lukker", <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/nordjylland/laererformand-mange-aabner-friskoler-naar-folkeskolen-lukker>
- DR (2017). "Hvor store er folkeskolerne i din kommune? Vestjysk kommune sikrer de mindste skoler", <https://www.dr.dk/nyheder/politik/kv17/ringkoebing-skjern/hvor-store-er-folkeskolerne-i-din-kommune-vestjysk-kommune>
- Egelund, Niels & Laustsen, Helen (2006). "School closure: What are the consequences for the local society?", Scandinavian Journal of Educational Research, 50: 4, 429-439.
- Folkeskolen.dk (2017). "Enhedslisten foreslår lokal folkeafstemning før skolelukning", <https://www.folkeskolen.dk/601074/enhedslisten-foreslaar-lokal-folkeafstemning-foer-skolelukning>
- Folketinget (2018). "Folkeskoler og specialskoler, der er lukket i perioden 2007-2017", <https://www.ft.dk/samling/20171/almdel/unu/spm/154/index.htm>
- KORA (2012). "Kommunernes skolestruktur – Analyse af udviklingen 2004-2011", <https://www.kora.dk/udgivelser/udgivelse/i4883/Kommunernes-skolestruktur---analyse-af-udviklingen-2004-2011>

KREVI (2010). "Konsekvenser af en ændret skolestruktur – Et litteraturreview af eksisterende undersøgelser, [https://www.kora.dk/media/280428/Konsekvenser af en aendret skolestruktur.pdf](https://www.kora.dk/media/280428/Konsekvenser_af_en_aendret_skolestruktur.pdf)

Lolle, Anna Kristine E. L. (2014). "En undersøgelse af skolers betydning for den sociale kapital i lokalsamfund", [http://vbn.aau.dk/files/208007098/En undersøgelse af skolers betydning for den sociale kapital i lokalsamfund.pdf](http://vbn.aau.dk/files/208007098/En_undersogelse_af_skolers_betydning_for_den_sociale_kapital_i_lokalsamfund.pdf)

Per Nikolaj Bukh, professor ved Institut for Økonomi & Ledelse på Aalborg Universitet (samtale)

Marott, Pernille (2015). "Skolelukninger giver prisfald", <https://danbolig.dk/pages/nyheder/2014/skolelukninger-giver-prisfald1>

Teknologisk Institut (2008). "Skoler i landdistrikter", <https://www.teknologisk.dk/skoler-i-landdistrikter/29406>

Ugebrevet A4 (2015). "Elevtrives bedst på mindre folkeskoler", https://www.ugebreveta4.dk/elever-trives-bedst-paa-mindre-folkeskoler_20258.aspx

Undervisningsministeriet (2018). "Elevtal i grundskolen", <https://www.uvm.dk/statistik/grundskolen/elever/elevtal-i-grundskolen>

Undervisningsministeriet (2018a). "Friskoler og private grundskoler", <https://statistik.uni-c.dk/instregvisning/Liste.aspx?InstType=1013>

VIVE (2018). "Evaluering af ny skolestruktur i Ballerup Kommune", <https://www.kora.dk/udgivelser/udgivelse/i15800/Evaluering-af-ny-skolestruktur-i-Ballerup-Kommune>